

Wasserettes zijn de laatste plaatsen in een stad waar bezoekers van alle leeftijden en sociale afkomst naar elkaar luisteren. Meer bepaald 28 minuten, de duur van een wasprogramma. Als je wilt weten hoe een land ervoor staat, vergeet dan de tweets en retweets van de Wetstraat, maar kom naar hier. ‘Je plooit samen een laken op en voor je het weet, ben je je leven aan het vertellen.’

Pascal Verbeken, foto's Dieter Teleman

Het zit Pierre al een tijd niet mee. En daar is vannacht geen verandering in gekomen. Onder zijn rechterwenkbrauw zwelt een buil. Een klodder donkerrood bloed ligt gestold op zijn bovenlip. De sporen van een handgemeen voor een verlaten portiek tegenover het hoofdstation Charleroi Sud.

Met twee vingers betast hij de pijnlijke plekken, terwijl hij zijn gezicht inspecteert

‘Je kunt de mensen opdelen in twee groepen: zij die hun kleren wassen, en zij die het niet meer doen’

in het glas van de droogtrommel die op spiegelhoogte staat.

‘Merde. Een man begon me te schoppen toen ik net ingeslapen was. Ik had hem nog nooit eerder gezien. Een wilde. Ongetwijfeld een heroïneverslaafde. Ze worden almaar talrijker. En almaar jonger.’

Rond Pierre hangt een zure walm van alcohol, die zelfs de javelgeur verjaagt die de schoonmakers van de wasserette gisteravond hebben achtergelaten. In de hoek bij de

persmachine staat de plastic Carrefour-trolley waarin zijn hele bezit zit samengeperst. Op koude ochtenden, zoals vandaag, is deze wasserette een van zijn vaste haltes. Als de deur om 7 uur opengaat, komt hij zich hier opwarmen.

De val van Pierre begon tien jaar geleden, nadat hij als magazijnier was ontslagen in een groothandel voor verven. Een jaar later verliet zijn vrouw hem. Nog een jaar later sloep hij als veertiger weer in zijn oude jongenskamer bij

zijn ouders. De fles dreef hem naar de straat.

‘Je kunt de mensen opdelen in twee groepen’, zegt hij. ‘Zij die hun kleren wassen, en zij die het niet meer doen. Het is het verschil tussen erbij horen en erbuiten staan, tussen alleen zijn en ergens verwacht worden. Ik ken beide kanten. De dag dat je weer het vuil uit je kleren wast, ben je op de weg terug.’

Rond kwart voor acht maakt Pierre aanstalten om te vertrekken.

‘Als dakloze leer je jezelf zo onzichtbaar

»

EEN DAG IN EUROWASH 2000 DE WASSERETTE VAN CHARLEROI-CENTRUM

mogelijk te maken. Ik wil geen problemen met de uitbater.'

Achter het licht beslagen venster zie ik hem op het trottoir even twijfelen over de richting van zijn wandeling. Tot hij verdwijnt in de richting van de Place Albert I, zijn plastic caddy achter zich aan rollend.

Ville basse, ville haute

Eurowash 2000 is geen hippe Californische wasserette, geen paleis van chroom waar fotomodellen in hun ondergoed zitten te wachten op de soundtrack van een Levi Strauss-reclameclip. De inrichting is sober en praktisch. Tegen de linkermuur staan acht Electrolux-wasmachines. Tegen de rechtermuur staan stoelen naast een jetonwisselaar en een automaat van het jukebox-merk Wurlitzer met alle denkbare merken van waspoeders, stijfsels, verzachters en bleekpoeders. Achteraan bevinden zich de droogtrommels en een ouderwetse linnenpers met rubberen rollen. Alles baadt in een fel licht van buislampen.

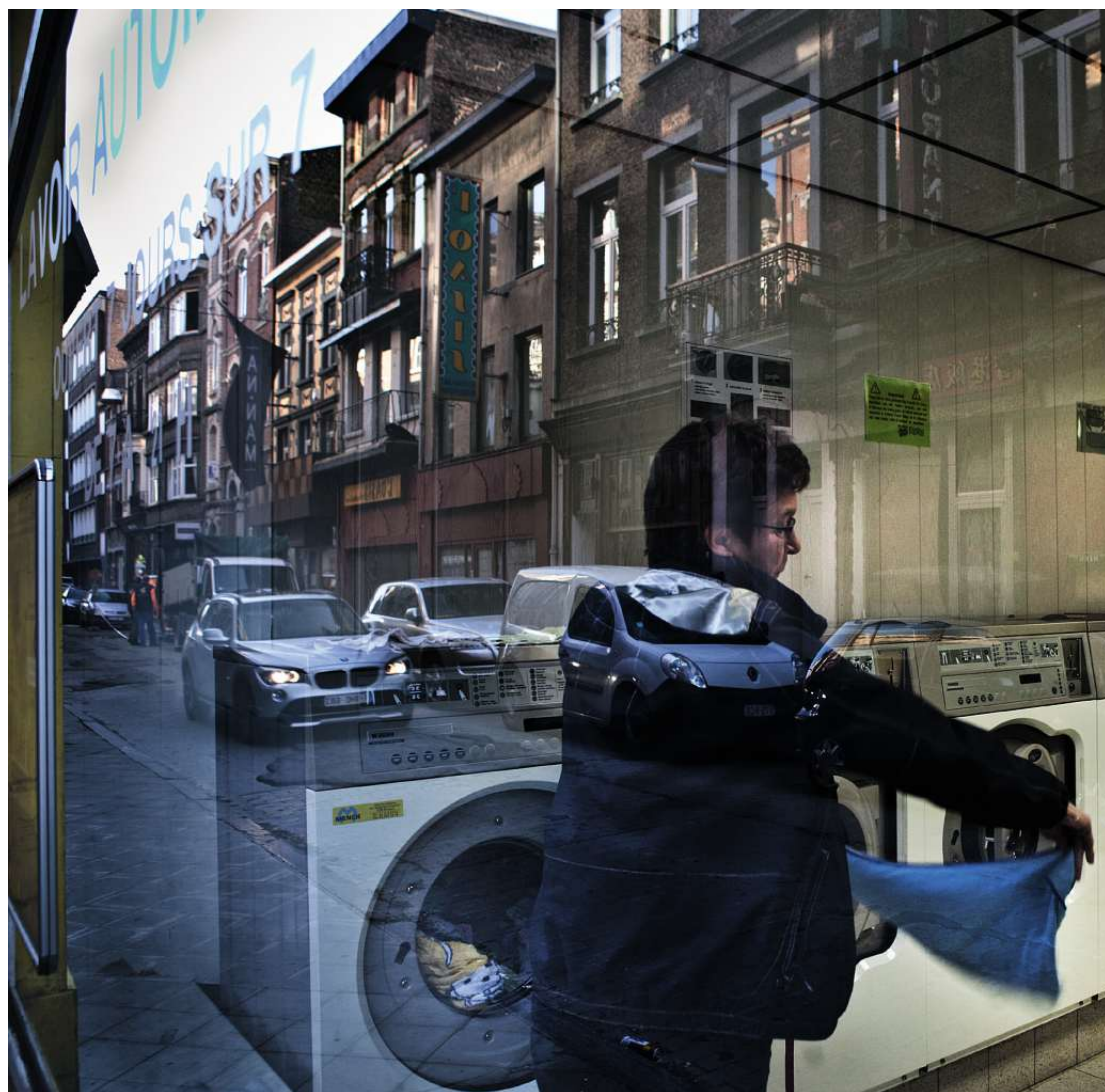
De wasserette ligt op een breuklijn in de stad. In de richting van de Sambre zijn de aangrenzende straten verlaten. Huizen zijn dichtgetimmerd. In de schaarse bewoonde panden woekert de kamerverhuur. Over een paar jaar gaat de hele *ville basse* tegen de grond, inclusief de hoerenbuurt waar nog één bordeel de leegstand trotseert.

Aan de noordkant beginnen de drukke winkelstraten die steil oplopen naar de *ville haute*, waar de middenstand regeert. In het noordwesten ligt de Boulevard Tirou met zijn appartementen waarin veel bejaarde Carolo's wonen. Vaak hebben ze goed geboerd in de industrie.

Al die werelden stromen samen in Eurowash 2000, de buurtwasserette waar vrijwel iedereen te voet komt bij gebrek aan een parking voor de deur. Van de student tot de prostituee, van de foorkramer tot de bankbediende in echtscheiding die voor het eerst zelf zijn wasje moet doen.

Was het vroeger wel beter?

Rond halfacht valt een luidruchtig gezelschap binnen: drie vermoedelijke krakers, vergezeld van een blaffende Duitse herder met een gele

PIERRE: *Merde. Een man begon me te schoppen toen ik net ingeslapen was. Een wilde. Ongetwijfeld een heroïneverslaafde. Ze worden almaar talrijker. En almaar jonger'*

bandana. Ze gaan bij de stoelen aan het raam zitten en trekken blikken Cara-pils van een halve liter open. Om de tijd te doden, gok ik op het tijdstip waarop de eerste echte klant zal binnenkomen, iemand die effectief de wastrommels doet draaien.

Iets later dan gedacht stapt om kwart over acht een rijzige, oude man binnen. Ongeveer 80 moet hij zijn, maar nog steeds in vorm en goed te been. Jacques is oud-mijnbouwingenieur van de S.A. des Charbonnages de Monceau-Fontaine. Elke

Van de student tot de prostituee, van de foorkramer tot de bankbediende in echtscheiding die voor het eerst zelf zijn wasje moet doen: al die werelden stromen samen in Eurowash 2000.

week komt hij uit gewoonte zijn was doen, 'al is de trommel sinds de dood van mijn vrouw niet meer halfgevolgd.'

'Ook toen mijn vrouw nog leefde, ging ik zelf naar de wasserette. Het ontspant me om naar dat draaiende wasgoed achter het glas te kijken. Het maakt mijn hoofd vrij. Zoals vissers graag naar een dobber turen, neem ik aan.'

Voor hij bij Monceau-Fontaine terechtkwam, werkte Jacques ook in diverse mijnen van de Franse Nord.

'We waren altijd klaar om te vertrekken. Dat

was eigenlijk de reden om geen wasmachine te kopen, al had mijn vrouw er graag één gehad. De meeste wasmachines na de oorlog waren van Amerikaanse makelij. Ze adoreerde alles wat uit Amerika kwam.'

Als hij zijn drooggezwierde was uit de trommel haalt, monstert hij het wit van de lakens. 'Zo wit, dat bestond vroeger niet. En al helemaal niet bij de mijnwerkers. Die kleren kreeg je nooit helemaal schoon. Weet u, veel Carolo's hebben heimwee naar de glorie van de stad omdat ze de werkloosheid en het vuil en de overlast in hun straten beu zijn. Maar was het vroeger zoveel beter? Er was meer gemeenschapszin, dat klopt. Maar de fabrieken en steenkoolmijnen waren moordend. En wie overleefde, betaalde een zware prijs. De oudere mijnwerkers werden ondergronds rondgereden op platte wagons, omdat ze letterlijk niet meer uit de voeten konden. De dag dat ze met pensioen gingen, hadden ze vaak een bal steenkoolstof ter grootte van een tennisbal in hun longen. Dat is allemaal nog niet zo héél lang geleden, hoogstens vijftig jaar.'

Om 9 uur ben ik weer alleen in de wasserette. De trommels zwijgen opnieuw, het lawaai van de ochtendspits dringt naar binnen. Ergens in de *ville haute* loeien de sirenes van een politiewagen, een geluid dat evenzeer bij deze stad hoort als het waaien van de wind over de steenkoolbergen.

JACQUES: 'Ook toen mijn vrouw nog leefde, ging ik zelf naar de wasserette. Het ontspant me om naar dat draaiende wasgoed achter het glas te kijken. Zoals vissers graag naar een dobber turen'

Schietse, 1975

De eerste wasserette in mijn leven was Schietse, aan het Arsenaal in Gent. Ik kwam er regelmatig met mijn grootmoeder, na de maandagse markt. Je kon er zelf de 'gewone' was doen en desgewenst het wasgoed voor de 'droogkuis' inleveren. Het cliënteel bestond bijna exclusief uit huisvrouwen die een zwaar routine hadden ontwikkeld in het hanteren van de jetons en waspoederbepers.

Tijdens de was gingen ze naast elkaar zitten op een rij stoelen tegenover de machines, commentaar leverend op het wel en wee van de wijk. De conclusies werden getrokken terwijl de droogtrommel draaide, de nabespreking volgde onder het vouwen van de lakens. De wasserette was het belangrijkste informatiecentrum van de buurt.

Ik heb er de eerste Marokkaan gezien, toen nog 'gastarbeider' genoemd. Ik heb er voor het eerst het woord 'doppers' gehoord. Het was 1975. In één jaar tijd was de werkloosheid in België verdubbeld. Tot overmaat van ramp was de Gantoise, de club van de wijk, naar derde klasse gedegradeerd.

Mijn enige tastbare souvenir aan de wasserette is een eenvoudige houten kapstok waarop in slanke letters 'Schietse' gedrukt staat: 'Wasserij - Ververij - Nieuwkuis, Tel. 23.45.61 (3 lijnen)'. De trotse vermelding van drie telefoons hoorde helemaal bij het moderne imago van de opkomende wasserettes in de gouden jaren 60. Ze markeren het tijdperk tussen de dampende wastobbe in de achterkeuken en de eerste eigen wasmachine, de jaren van ongebreidelde geloof in vooruitgang en welvaart.

Ook deze Eurowash 2000 verwijst in zijn naam naar een gloriëuze toekomst, ergens achter de horizon van het nieuwe millennium. Voor de streek rond Charleroi waren de magere jaren toen net begonnen.

Trucker in zwembroek

Om 10 uur ben ik alleen met een Braziliaanse jongen die net is binnengekomen. Een woord Frans spreekt hij niet. Of toch, één: '*travaux*'. Hij laat de zwarte randen rond zijn nagels zien. Ergens in de stad moet hij in een container op een bouwterrein verblijven. Charleroi is altijd een stad van werkmansbarakken geweest, alleen >>

EEN DAG IN EUROWASH 2000 DE WASSERETTE VAN CHARLEROI-CENTRUM

de nationaliteit van de bewoners is veranderd. De Italianen en Vlamingen zijn afgelost door Oost-Europeanen en Latijns-Amerikanen.

Eric en Valérie, de eigenaars van de wasserette, brengen een routinebezoek.

De ouders van Valérie - Napolitaanse immigranten van de tweede generatie - openden in het midden van de jaren 80 de eerste *lavoird automatique* van Charleroi.

'Mijn grootouders zijn naar België gekomen zonder schoenen aan hun voeten. Vandaag hebben we drie wasserettes in de stad.'

Valérie ziet elk jaar wel een nieuwe wasserette opengaan, maar even snel is ze weer gesloten.

'Nieuwe uitbaters denken dat een wasserette makkelijk geld is: 's avonds eens langskomen om de biljetten en munten uit de automaten te halen en verder ben je vrij. Maar je moet de machines goed onderhouden. En als er een probleem opduikt, moet je onmiddellijk ter plaatse zijn. Zeven dagen op zeven. Daar denken die opstarters niet aan. *Et ils se cassent la figure.*'

In de Rue Dupret is de wasserette een van de weinige handelszaken die overleeft. De leegstand komt gevaarlijk dichtbij.

'En toch blijft onze klandizie al jaren stijgen, stelt Eric vast. 'Mede dankzij passanten in de stad. Tennisspelers die tijdens een toernooi in het Ibishotel verblijven. Arbeiders van bouwerven. *Routards*. Eén keer zag ik een vrachtwagenbestuurder achteraan in de

ERIC & VALERIE:
'De stijgende armoede zien we tot in de geldlade van onze wisselautomaten. Vanaf de twintigste van de maand ontvangen we vooral munten. De geldbriefjes zijn al uitgegeven'

wasserette in zijn zwembroek zitten. Zijn volledige garderobe bestond uit een T-shirt en een jeansbroek die in de machine staken. Meer hebben die mannen vaak niet aan hun lijf.'

'Dan zijn er de jonge koppels die nog geen wasmachine hebben gekocht. Oude Carolo's die geen nieuwe machine kunnen betalen. Bejaarden die groot woonden en naar een klein appartement zijn verhuisd. Het bezit van een wasmachine volgt de levensfasen. Als er een nieuwe klant opduikt, wijst dat op een clash. Ofwel is zijn wasmachine kapot, ofwel is hij net gescheiden.'

'Je komt hier veel te weten over de mensen, ook de toestand van hun portemonnee. De stijgende armoede zien we tot in de geldlade van onze wisselautomaten. Vanaf de twintigste

van de maand ontvangen we vooral munten. De geldbriefjes zijn al uitgegeven.'

Love in the launderette

Ik besluit een nieuw onderwerp aan te roeren. *Love in the launderette*. Wasserettes zijn onderschat als plekken waar Cupido op de loer ligt. Eric en Valérie blijken er alles van te weten.

'In een moeilijke periode zat ik alleen op een appartementje', zegt Eric. 'Ik had alles verloren. Mijn moeder was overleden, mijn vader moest me niet meer. Geregeld kwam ik hier mijn was doen. Het was de tijd dat Valérie nog permanent aanwezig was bij de pressing. Ik vertelde haar mijn verhalen en zij vertelde me haar verhalen. *Et voilà*, van het één kwam het ander. Wasserettes zijn plekken waar je

Ook deze Eurowash 2000 verwijst in zijn naam naar een glorende toekomst, ergens achter de horizon van het nieuwe millennium. Voor de streek rond Charleroi waren de magere jaren toen net begonnen

makkelijk contact maakt. Makkelijker dan in een café bijvoorbeeld: je hebt raad nodig bij de bediening van de machines, je hebt even een handje hulp nodig bij het plooiën van een laken. Dat gaat allemaal heel natuurlijk. En voor je het weet, ben je elkaar je leven aan het vertellen.

Op het trottoir naast de wasserette ligt een verse hoop glaskorrels van een stukgeslagen autoruit. Op nog twee plekken in de straat zijn er sporen van een inbraak.

‘De stad is harder geworden’, stelt Valérie vast. ‘Soms geef ik oudere klanten de raad om overdag te komen, wanneer er nog veel beweging is op straat. In de Rue d’Orléans is één ruit op de drie kapot. Vroeger werden ruzies uitgevochten met de vuisten, nu

met wapens. Ook in de wasserette merken we de toegenomen agressie, onder meer aan de afdrukken van schoenzolen op de wasmachines. Als iets niet werkt, slaan de stoppen meteen door. Er zijn pogingen geweest om de geldlade van de automaten open te breken, een paar keer werd zelfs de was van een klant gestolen. Ze bestaan echt, hoor: mensen die andermans wastrommel leeghalen en ermee weglopen.’

Madame Volpone

Madame Volpone, een wekelijkse klant, mengt zich in ons gesprek. ‘Ik heb ooit aan een politiemannetje gevraagd of hij mij geen bazooka kon leveren. Dan blaas ik alle leeglopers en criminelen voor je weg, zei ik hem. Op mijn 7de liep ik alleen over straat, een paar huizenblokken ver. Vandaag kan geen kind dat nog doen.’

Madame Volpone is bijna 80, maar heeft nog altijd de looks van een bekoorlijke furie. Ravenzwarte haardos, schietende ogen. Mijn recordertje bevalt haar niet. ‘Luister,’ waarschuwt ze, ‘als je één verkeerd woord over me schrijft, laat ik je in de Samber gooien. Mijn familie komt uit Napels.’

Ze blijkt een goede bekende van Valérie en Eric. Jarenlang had ze een klerenwinkel recht tegenover de wasserette in de Rue Dupret. Vandaag staat hij leeg. Tegen de ramen hangen affiches van Toto Cutugno. Grijzend, maar

ERIC & VALERIE: ‘Ook in de wasserette merken we de toegenomen agressie, onder meer aan de afdrukken van schoenzolen op de wasmachines. Als iets niet werkt, slaan de stoppen meteen door’

nog *every inch a ladies man*. Volgende week treedt hij op in het Palais des Beaux Arts voor de Italiaanse gemeenschap van Charleroi en zal zijn wereldhit ‘L’Italiano’ te horen zijn tot ver in de buitenwijken.

‘Mijn vader Guido is gestorven toen ik 2 was’, zegt Volpone. ‘Ik herinner me alleen dat hij me ooit een rozijn gaf. Da’s alles. Mijn moeder heeft me in de steek gelaten, waarna ik ben geadopteerd door de dochter van een protestantse dominee. Het heeft me een leven lang gekost om te achterhalen waarom een moeder een kind van 2 achterlaat. Zeventien jaar lang heb ik in Brussel avondcursussen filosofie en psychologie gevolgd om een antwoord te vinden. Tevergeefs. Aan het eind van mijn leven denk ik er nog vaak aan, zelfs hier, terwijl ik op mijn was zit te wachten. Het is een vraag die ik zal meenemen in mijn graf.’

‘Vader was een uitstekende kleermaker, net als mijn oudste broer die werkelijk kon naaien als een God. Ik heb hun spoor gevolgd. Overdag volgde ik naailessen en ’s nachts werkte ik om de huur te kunnen betalen. De zwarte tijden: ik heb ze gekend, meneer. Ook de herinnering aan mijn broer komt steeds vaker terug. Hij is gestorven op zijn twintigste aan kanker. Tijdens mijn laatste bezoek zei hij: “*On meurt seul.*” Dat zal ik nooit vergeten.’

Madame Volpone had twaalf jaar een haute couture-winkel in een galerij van de *ville haute*. Naarmate de crisis eind jaren 80 steeds harder toesloeg, begon haar cliënteel te krimpen. Ze verhuisde naar de Rue Dupret waar ze bijna een kwarteeuw bleef.

‘De echte haute couture kreeg ik niet meer verkocht, daarvoor was geen publiek meer. Ik moest me richten op een “lager” publiek. Twee jaar geleden, op mijn 77ste, had ik er genoeg van. De belastinginspectie heeft me vijf jaar lang opgejaagd om tenslotte te concluderen dat ik met alles in orde was.’

‘Intussen werd het klimaat op straat grimmiger. De laatste jaren sloot ik de winkel al om 17 uur, een uur vroeger, omdat er nadien toch alleen maar tuig op straat loopt. Ik voelde me niet veilig om nog langer in de winkel te blijven en alleen naar huis te gaan. Ook al was het maar een paar straten ver.’

‘Als couturière van de oude school geloof ik dat de manier waarop we ons kleden, »

veel, zo niet alles, zegt over de tijd waarin we leven. Bekijk eens een oude straatfoto van de jaren 30, 40 of 50. De mensen hadden het niet breed, maar ze kleeadden zich sober en smaakvol. Soms zelfs elegant. Een teken van zelfrespect en respect voor de anderen. Vandaag is vulgariteit een stijl geworden. Zie maar hoeveel jonge vrouwen gekleed lopen als goedkope prostituees. Misschien denk je dat ik met mijn hoofd liever in het verleden leef, maar dat is niet zo. Ik betreur niets. Dat heeft toch geen zin.'

Blikjes en peuken

Valérie en Eric vertrekken. Madame Volpone moet nog naar de dokter. En de wasserette, ze blijft voortdraaien. In de namiddag is meer dan de helft van de stoelen bezet. Bij het raam bespreekt een koppel twee kwesties die zo oud zijn als de eerste wasmachine. Worden kleren beter gewassen in een volle of een halfvolle wastrommel? En wijst de aanwezigheid van veel zeepschuim op een betere wasbeurt of doet het er helemaal niet toe? De discussie gaat ongeveer een kwartier door, tot de vrouw een nieuw inzicht aanreikt: 'Ach, alles hangt af van hoe vuil je wasgoed in de trommel gaat.'

Naast de Wurlitzer wacht een Chinees op

MADAME VOLPONE:
'Waarom laat een moeder een kind van 2 achter? Aan het eind van mijn leven denk ik er nog vaak aan, zelfs hier, terwijl ik op mijn was zit te wachten. Het is een vraag die ik zal meenemen in mijn graf'

zijn kookwas, terwijl hij een vogelkooi met twee grasparkieten op de schoot houdt. Achteraan in de wasserette ruist een zwart koppel tijdens het opvouwen van de lakens. Een tiener die vorige week voor het eerst vader werd, vindt nog een paar overgebleven doosjes suikerbonen in zijn sporttas en deelt ze uit. Een magere jongen met piekhaar stapt binnen met een rood-witte rolkoffer waarop uitdagend het logo van Standard prijkt. Uitgerekend het

centrum van Charleroi moet de gevaarlijkste plek ter wereld zijn om met die koffer rond te lopen. 'Ik ben ook supporter van Real Madrid', vergoelijkt hij. In het Italiaansdolle Charleroi klinkt het als *adding insult to injury*.

Iedereen kijkt even op wanneer een blonde binnenstapt. Ze draagt een plastic jasje met luipaardmotief en heeft een chihuahua op de arm. Het is Tamara, de Russische poetsvrouw van de wasserette. Haar werk begint rond

De wasserette is een pakketboot, aangemeerd in de stad. De bezoekers komen er het vuil van de straten uit hun kleren spoelen, ze komen er hun verhalen delen en hun herinneringen achterlaten

sluitingstijd, maar ze komt alvast even kijken of alles goed is.

‘Sinds negen jaar sluit ik de wasserette’, zegt ze. ‘Zeven dagen op zeven. In die korte periode heb ik het cliënteel sterk zien veranderen. Weet u, er is geen eerbied meer. Tegenwoordig moet ik bijna elke avond blikjes en sigarettenpeuken rapen voor ik met mijn poetswerk kan beginnen. En de laatste klanten krijg ik nog moeilijk buiten. Vooral groepjes jonge

mannen zijn een pest. Hun nationaliteit mag je zelf raden. Jullie Belgen zijn gek dat jullie dit wondermooie land om zeep laten helpen. Geloof me, over vijftien jaar moeten jullie naar Rusland verhuizen omdat het daar beter is.’

Bos van rokende schoorstenen

Het is al vooravond wanneer ik bij de droogmachine aan de praat raak met Jeanne, die net met de auto is gebracht door een buur. Ze moet ongeveer zeventig zijn, afkomstig uit de oude glasgemeente Dampremy. De was heeft ze thuis al gedaan, ze komt alleen drogen.

‘Ik heb nooit mijn was in de openlucht kunnen drogen door de pollutie’, legt ze uit. ‘In mijn buurt is er altijd veel zware industrie geweest. Veertig jaar geleden stond er langs de oevers van de Samber in Dampremy en Marchienne een bos van rokende schoorstenen. In de zomer had de zon zelfs ’s middags moeite om door de smog te breken.’

Een paar weken geleden sneuvelden er weer duizend jobs bij staalfabriek Duferco. Het wordt onwezenlijk stil op de terreinen van La Providence, het grootste Europese industriegebied waar ooit tienduizenden arbeiders werkten.

‘Heel mijn familie werkte op La Providence’, zegt Jeanne. ‘Ook mijn man. Tot begin jaren 70 geloofden we nog dat de goede tijden eeuwig zouden duren. We hadden nooit anders geweten dan dat overal handen te kort waren. Vanuit heel Zuid-Europa kwam men bij ons werken. Maar enkele jaren later begonnen de sluitingen. Het verenigingsleven in de wijken ging teloor. Het *maison du peuple* ging dicht. De arbeidersfanfares werden opgedoekt. Buren werden vreemden. De sluiting van Duferco is het einde van de doodsstrijd. Over een paar jaar hebben we schone lucht omdat geen enkele fabriek nog actief is. Dan kunnen we voor het eerst in 150 jaar onze was weer buiten drogen.’

Jazz met wastrommels

Het is halfnegen. Buiten valt de duisternis. De buislampen van de wasserette werpen hun bleke licht op het natgeregende trottoir.

Er zijn nog vier klanten. Een bejaarde man leest de stadskrant *La Gazette*. Een zwart meisje luistert hoofdknikkend naar haar iPod. Een koppel gekleed in dezelfde parsee anorak

TAMARA: ‘Jullie Belgen zijn gek dat jullie dit wondermooie land om zeep laten helpen. Geloof me, over vijftien jaar moeten jullie naar Rusland verhuizen, omdat het daar beter is’

zit naast elkaar, zwijsend voor zich uit te kijken. Er is geen geluid, behalve het draaien en schokken van de wastrommels die een soort repetitieve jazz produceren.

Mijn gedachten waaien uit naar een oud zeegedicht van Fernando Pessoa waarin pakketboten ’s ochtends binnenvaren met ‘het blijde en trieste mysterie van wie aankomt en vertrekt, herinneringen brengend aan verre kaden en andere wijzen van hetzelfde mensdom op andere plaatsen’. Ook deze wasserette is zo’n pakketboot, aangemeerd in de stad. De bezoekers komen er het vuil van de straten uit hun kleren spoelen, ze komen er hun verhalen delen en hun herinneringen achterlaten.

Op weg naar het station valt het water met bakken uit de lucht. De Rue Dupret is veranderd in een snelstromende beek die recht naar de Samber loopt. Terwijl Tamara de wasserette afsluit, zijn de portieken langs de kaai alweer ingenomen voor een nieuwe nacht. Over de Pont du Roi Baudouin spoeden de laatste pendelaars zich naar de treinen. Bij de ingang van een leegstaande bank staat een Carrefour-trolley. Hij zou van Pierre kunnen zijn. Maar misschien ook niet.

Deze reportage verschijnt ook in het project *CityBooks van deBuren*, www.deburen.eu ❶